

ПРАВНИЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЇЇ ВИВЧЕННЯ У МОВНИХ КУРСАХ ЮРИДИЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ І ВУЗІВ

На сучасному етапі мовна підготовка майбутніх спеціалістів-юристів, які братимуть безпосередню участь у розбудові правової держави, у законодавчій, судово-процесуальній, нотаріальній та інших видах правничої діяльності, у науковій роботі з проблем держави і права, їх історії, у розробці та впорядкуванні української юридичної термінології, має бути зорієнтована насамперед на вдосконалення і поглиблення фахових знань, підвищення рівня професійної ерудиції та загальномовної культури студентів.

Лінгвістична підготовка студентів у цьому напрямі забезпечується комплексом різних видів навчально-методичної та навчальної роботи, від розробки нових ефективних програм мовних курсів до найрізноманітніших форм і методів їх реалізації. Але головне, щоб вона була з перших кроків навчання студента у вузі цілеспрямованою, допомагала йому якнайкраще оволодівати фаховими дисциплінами. Зосередимо увагу на тих аспектах мовної освіти майбутніх правників, яким, на нашу думку, на практиці приділяється ще недостатньо уваги. У той же час актуалізація цих аспектів у процесі викладання курсів української, російської та іноземних мов, як показує досвід, робить його більш ефективним і професійно орієнтованим, реалізує конкретні міжпредметні зв'язки лінгвістичних і фахових дисциплін.

Одним із першочергових завдань викладачів-мовників є ознайомлення студентів із лексикографічною літературою. Студент повинен знати основні типи словників, як лінгвістичних, так і фахового призначення, а також те, яку інформацію він може з них одержати. Різноманітні типи словників (енциклопедичні, тлумачні, термінологічні, юридичні, історичні, етимологічні, фразеологічні, лексичної сполучуваності, синонімів, орфографічні, орфоепічні та ін.) використовуються в різних формах навчальної роботи, як аудиторное, так і самостійної. Коментарі викладача містять аналіз словників і поради, до яких саме словників їм потрібно буде звернутися при вивченні тих чи інших курсів.

Робота з давніми текстами законодавчого характеру, різноманітними за жанром пам'ятками староукраїнського ділового мовлення потребує серйозної попередньої історико-термінологічної підготовки студентів.

Високоефективними і зручними в роботі з пам'ятками права були б спеціальні словники давньої юридичної лексики або, хоча б, навчальний термінологічний словник такого типу, створений на базі того кола історико-юридичних джерел, яке визначено навчальними програмами. Але, на жаль, хоча ґрунтовні розробки у цьому напрямі ведуться, історичного словника юридичної термінології як в українській, так і в російській лексикографії ще немає.

Сьогодні у процесі підготовки студентів для роботи з актовими джерелами доцільно широко залучати такі цінні лексикографічні матеріали, як-от: а) словники тлумачно-історичного плану; б) пам'ятки староукраїнської лексикографії; в) словники давньої актової мови та ін. Ефективним є також звернення до присутніх у деяких виданнях пам'яток-словників малозрозумілих слів або деяких юридичних термінів, що вийшли з ужитку.

Курси з сучасної юриспруденції, що мають на меті дати знання юридичних норм тих чи інших галузей права, як і курс сучасного ділового мовлення, що передбачає вдосконалення мовних навичок студентів, потребують пильного і глибокого вивчення сучасної юридичної термінології.

Система юридичних понять та інститутів відображена у спеціальних словниках, з різними типами яких знайомляться студенти. Це і словники загальноюридичного змісту, і галузеві, і перекладні (двомовні і багатомовні).

Юридична термінологія як системно організована сукупність термінологічних одиниць правової газузі певної мови має вивчатися як у плані синхронії, так і діахронії. Синхронічний підхід передбачає вивчення стану юридичної термінології як системи взаємозв'язаних та взаємозумовлених терміноелементів у певний момент його розвитку. Склад і структура сучасної юридичної термінології, зв'язок і відношення між її елементами зумовлені існуючою правовою системою, що складається з розгалуженої, але чітко організованої сукупності юридичних понять та інститутів. Завдання полягає не тільки у тому, щоб проаналізувати склад та системно-структурну організацію сучасного юридичного словника української мови, визначити основні типи термінологічних одиниць та засоби термінотворення, але й виявити специфіку терміносистеми на різних мовних рівнях (лексико-семантичному, граматичному та ін.).

Існування варіативних явищ у сучасній українській юридичній мові (лексичних, граматичних, вимовних) також має бути предметом вивчення.

Діахронічний підхід до вивчення юридичної термінології полягає в тому, щоб розглядати її у процесі історичного розвитку, у поступальному русі від початкового стану до сучасності. Адже юридична терміносистема на шляху свого становлення і формування не лишалася незмінною, поповнювалася її склад, ускладнювалася структура, чинилися певні лексико-семантичні процеси.

Найважливішими питаннями, пов'язаними з діахронічним аспектом вивчення юридичної термінології, є питання її генези, джерел поповнення, основних етапів історії, шляхів і напрямів еволюції. На основі аналізу усіх цих питань можливе прогнозування розвитку терміносистеми в майбутньому.

Висвітлення усіх цих питань можливе у спеціальних для студентів-правників курсах, робочими назвами яких могли б бути: "Українська юридична термінологія (сучасний стан та історія розвитку)", "Правнича термінологія української мови (генеза, структура, особливості розвитку)", "Актуальні проблеми формування української юридичної термінології" та ін.

Отже, мовна підготовка студентів юридичних вузів і факультетів має свою специфіку, зумовлену поєднанням різних лінгвістичних аспектів освіти з юридичними та історико-юридичними знаннями. Вона потребує розробки і застосування відповідних методичних прийомів та засобів навчання.

***Андрій КОЧУР, Наталя
НАЗАРЕНКО***

Український державний університет
фізичного виховання і спорту

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ РОЗРОБКИ УКРАЇНСЬКОЇ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Нині гостро стоїть проблема унормування українських спортивних термінів. Потрібно дотримуватися нормативних вимог до основних фахових понять. Перешкодою є різні погляди фахівців на нормативність того чи іншого терміна. В першу чергу — це регіональні розбіжності у функціонуванні спортивної термінології. Раніше було прийнято в пошу-